

De Didache

Het onderwijs van de apostelen

Arjan de Kok

De Didache

Het onderwijs van de apostelen

'Bewaar wat u is toevertrouwd, let op uzelf en de leer'

1 Tim. 4:16, 6:20

DE DIDACHE

Arjan de Kok

STAD OP EEN BERG

DE DIDACHE

Arjan de Kok

Uitgever: Stad op een berg, www.stadopeenberg.nl

Omslagontwerp: Mendel de Kok

Afbeelding: Doop van Christus met de twaalf apostelen. Mozaïek in doopkapel naast Santo Spirito kathedraal in Ravenna, Italië

Druk: Eerste druk, maart 2014

Tweede druk, april 2014

Derde druk, mei 2014

Jaar van uitgave: 2014

ISBN: 9789082186925

© Arjan de Kok, 2014

© Stad op een berg, 3^e editie 2014

© Fotografie afbeelding, Asaf Braverman, Ark in time, 2005

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Gelieve bij aanhalingen de volgende referentie te vermelden: Kok, A. de (2014) De Didache, Het onderwijs van de apostelen. ISBN 9789082186925. Uitgeverij Stad op een berg, www.stadopeenberg.nl.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher. When referencing please use the following reference: Kok, A. de (2014) De Didache, Het onderwijs van de apostelen. ISBN 9789082186925. Publisher Stad op een berg, www.stadopeenberg.nl.

Inhoudsopgave

Voorwoord	11
Inleiding	13
Indeling	15
De Didache hoofdstukken 1 – 16	17
Notities bij het voorwoord en de inleiding	51
Notities bij de Didache	56
Griekse tekst van de Didache	69
Over de auteur	93

Voorwoord

Bij de bestudering van het leven van de eerste gemeente stuitte ik op een mij onbekend geschrift: de leer der apostelen, kortweg 'de leer', of de Didache genoemd. Deze 'leer' komt in de Bijbel zoals wij die hebben niet voor, maar zij werd in de tijd dat het Nieuwe Testament 'in wording' was door veel christenen en bijvoorbeeld Clemens (Bisschop) van Alexandrië wel als 'schrift' ofwel deel van de Bijbel erkend.

De Didache is een oud geschrift dat wordt gedateerd rond de eerste eeuw.¹ Wanneer aan het eind van vierde eeuw de lijst met canonieke en apocriefe boeken wordt vastgesteld, zit de Didache daar niet bij.² De Didache raakt vervolgens in de vergetelheid en verdwijnt zelfs volledig uit de geschiedenis.

Pas in 1873 wordt er in Constantinopel (Istanbul, Turkije) een oud geschrift gevonden dat dateert uit 1056, waarin de Didache opnieuw wordt aangetroffen.³ Tien jaar later, in 1883, wordt de Didache opnieuw uitgegeven, maar blijft hierna een relatief onbekend geschrift. Vanwege zijn ouderdom en authenticiteit verdient dit waardevolle geschrift het om opnieuw onder de aandacht te worden gebracht. Deze vertaling sluit zo letterlijk (concordant) mogelijk aan op de oorspronkelijke Griekse tekst met in acht neming van de Nederlandse grammatica.⁴

De Didache is geen omvangrijk geschrift; de 16 korte hoofdstukken nemen slechts enkele bladzijden in beslag, maar zij is de moeite van het bestuderen waard.

Er is voor gekozen alle verwijzingen en toevoegingen in notities achterin te plaatsen en niet in voetnoten onderaan de bladzijden. Zodoende komt de Didache zelf maximaal tot zijn recht, en is er voor wie dat wil de mogelijkheid om de extra informatie over dat gedeelte na te gaan.

Arjan de Kok

Inleiding

De titel “Het onderwijs van de Heer door de twaalf apostelen aan de volken.” slaat direct op de woorden die Jezus tot zijn discipelen spreekt: “Maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen te onderhouden alles wat Ik u heb opgedragen” (Matth.28:19). Hoewel de schrijver onbekend is, sluit de Didache aan op dat wat de apostelen geleerd moeten hebben. Dit ligt in lijn met wat Handelingen hierover zegt; “en zij bleven volharden bij het onderwijs der apostelen en de gemeenschap” (Hand.2:42).

Het woord Didache komt 30 maal voor in het Nieuwe Testament en wordt meestal vertaald met ‘leer’, maar ook met ‘woorden’ en ‘onderwijs’.⁵ Paulus schrijft aan Titus dat het betrouwbare woord naar de leer is, om tegensprekers te weerleggen op grond van de gezonde leer (Tit.1:9). Paulus gebruikt hier in het Grieks twee verschillende woorden. Allereerst spreekt hij over de didache, de leer zelf en vervolgens over de didaskalia, het inhoudelijk onderwijs geven.

Het is bijzonder dat Paulus hier zegt dat het betrouwbare woord *naar* – ofwel *in lijn met* - de leer is. De leer is ook voor Johannes van essentieel belang: wie verder gaat en niet blijft bij de leer (didache) van Christus heeft God niet; wie in de leer blijft heeft zowel de Vader als de Zoon (2Joh.9).

Het is goed om hierbij te beseffen dat Paulus eerst geruime tijd in een aantal gemeenten doorbracht om de leer (didache) te brengen (Hand.15:33-35, 18:11, 28:30; 1Thess.2:1-12). In de brieven die Paulus vervolgens aan die gemeenten schrijft, stuurt hij op grond van wat hij heeft vernomen bij met aanvullend onderwijs, of herhaalt hij delen van de leer.⁶

De brieven van Paulus zijn daarmee niet de uiteenzetting van de leer *zelf*, maar wel de *bijsturing* daarop en deels de herhaling daarvan, om ‘te voltooiën (SV: volmaken) wat nog aan uw geloof ontbreekt’ (1Thess.3:10). In Titus 1:9 zegt Paulus dat het betrouwbare (SV: vaste) woord naar de leer (didache) is, dat wil zeggen, daarop gericht of daarmee in lijn.

Paulus vraagt Timotheüs ‘te bewaren wat ons is toevertrouwd, en toe te zien op onszelf en de leer’ (1 Tim.6:20; 4:16).

Indeling

De Didache is opgedeeld in zestien kleine hoofdstukken. Deze hoofdstukken zijn in grote lijnen op te splitsen in drie delen

Deel 1: Aanwijzingen voor het leven

Dit gedeelte beslaat een groot deel van de Didache: de eerste zes hoofdstukken. De hoofdingeling in dit deel wordt gevormd door de 'Leer van de twee wegen': de weg van het leven en de weg van de dood. Veel uitspraken in dit gedeelte sluiten aan op de Bergrede.

Deel 2: Aanwijzingen voor de doop, vasten en dankzegging

Hoofdstuk 7 geeft praktische aanwijzingen voor het dopen. Opvallend is dat wordt aangegeven hoe, afhankelijk van de beschikbaarheid van (stromend) water, er gedoopt moet worden. Hoofdstuk 8 gaat over het vasten, en de hoofdstukken 9 en 10 geven praktische aanwijzingen voor de gebeden rond de dankzegging (de eucharistie of het avondmaal).

Deel 3: Aanwijzingen voor het gemeenschapsleven

De hoofdstukken 11 tot en met 13 geven praktische aanwijzingen voor het gemeenschapsleven; hoe om te gaan met gastvrijheid en rondtrekkende profeten en leraren. Hoofdstuk 14 gaat over het samenkomen, en hoofdstuk 15 over het kiezen van opziensers en diakenen. Hoofdstuk 16 vormt de afsluiting van de Didache met een voorspelling over de toekomst.

De Didache

Het onderwijs van de apostelen

*Het onderwijs van de Heer
door de twaalf apostelen aan de volken.⁷*

HOOFDSTUK I

1 Er zijn twee wegen, één van het leven en één van de dood.⁸ Er is echter een groot verschil tussen de twee wegen. 2 Dit is de weg van het leven; Ten eerste: U zult God, die u gemaakt heeft, liefhebben, ten tweede: en uw naaste als uzelf.⁹ Alles wat u niet wilt dat u overkomt, doe dat ook een ander niet aan.¹⁰ 3 Het onderwijs van deze woorden is als volgt: Zegent hen die u vervloeken, bidt voor uw vijanden en vast voor hen die u vervolgen.¹¹ Want wat baat het u als u liefhebt die u liefhebben? Doen de heidenen niet precies hetzelfde?¹² Maar u moet liefhebben die u haten, en u zult geen vijanden hebben.¹³ 4 Onthoudt u van vleselijke en lichamelijke lusten.¹⁴ Als iemand u een slag geeft op de rechterwang, keer hem dan ook de andere toe, en u zult volmaakt zijn. Als iemand u prest één mijl te gaan, ga er dan twee met hem. Als iemand uw overkleed neemt, geef hem dan ook uw hemd. Als iemand neemt wat van u is, vraag het dan niet terug, en gebruik geen geweld. 5 Geef aan iedereen die van u vraagt en vraag het niet terug, want de Vader wil dat van zijn gaven aan iedereen wordt uitgedeeld.¹⁵ Gezegend is degene die geeft naar het gebod, want hij is zonder schuld. Wee degene die neemt, want wanneer hij neemt omdat hij in nood is, zal hij onschuldig zijn, maar wanneer hij niet in nood is zal hij rekenschap moeten afleggen waarom en waartoe hij heeft genomen. Als hij gevangen genomen is zal hij ondervraagd worden over wat hij heeft gedaan, en hij zal niet worden vrijgelaten totdat hij de laatste cent heeft terugbetaald.¹⁶ 6 Bovendien is hierover gezegd: "Uw gave moet in uw handen zweten totdat u weet aan wie u het zal geven."¹⁷

Notities

Bij het voorwoord, de inleiding en de Didache

Notities bij het voorwoord en de inleiding

1) Er wordt van uit gegaan dat de Didache (uitspraak: Didakèh) in het gebied van Egypte, mogelijk Syrië, is ontstaan omdat de verspreiding vooral in deze gebieden, en in de Koptische (Egyptische) en Ethiopische kerkordes, is terug te vinden. Mogelijk dat de Didache ook in Klein-Azie bekend was, hoewel de brieven van Paulus in de Didache niet worden aangehaald. We weten niet precies hoe oud de Didache is. De meningen over de datering van de Didache lopen uiteen van 44 tot 131 na Chr. Veel van de teksten in de Didache zijn in Mattheüs terug te vinden, maar zonder dat zij hieruit overgenomen lijken te zijn, waardoor het mogelijk is dat beide geschriften in dezelfde tijdperiode zijn ontstaan.⁽¹⁾ Het evangelie van Mattheüs is (op basis van historische bronnen) waarschijnlijk rond 58 na Chr. ontstaan. Sommige onderzoekers menen dat Mattheüs gedeeltes uit de Didache en Marcus zou hebben overgenomen, anderen zeggen dat het juist andersom is. Mogelijk ook dat de woorden van Jezus mondeling of schriftelijk los werden overgeleverd. Omdat de Didache geen verwijzing naar de verwoesting van Jeruzalem in 70 na Chr. heeft, wordt zij door een aantal onderzoekers vóór die datum geplaatst. Anderen kiezen voor een latere datering omdat de Didache spreekt van de 'gemeente in de uiteinden der aarde' (Didache IX:4), iets wat in de eerste jaren van de evangelieverspreiding nog niet het geval was. Omstreeks 107 na Chr. schrijft de kerkvader Ignatius over een (hiërarchische) kerkstructuur met een één-hoofdige leiding van een Bisschop, met daaronder oudsten en diakenen, iets waar in de Didache nog geen sprake van is. In de Didache wordt, net als Paulus dat doet, over *meerdere* opzieners (*episcopos*, bisschoppen) gesproken. Waarschijnlijk is de Didache aan het einde van de eerste, of het begin van de tweede eeuw ontstaan, hoewel een vroegere datering niet is uitgesloten. De meest waarschijnlijke datering ligt tussen 90 en 110 na Chr.

(1) John Robinson noemt bijvoorbeeld de Didache een 'eerste generatie' geschrift en dateert de Didache tussen 40 en 60 na Chr. Zie: J.(John) A.T. Robinson – *Redating the New Testament*, SCM Press, 1976.

Stephen Patterson geeft aan dat, wanneer de gedachte wordt losgelaten dat gedeeltes in de Didache die overstemmen met de Brief van Barnabas of de Herder van Hermas daaruit zouden zijn overgenomen, de datering eerder kan zijn: eind eerste eeuw of begin tweede eeuw, of zoals Jean-P Audet zegt: 50 tot 70 n.Chr. Zie: S. (Stephen) J. Patterson – *The Gospel of Thomas and Jesus*, Polebridge Press Westar Inst, 1993 blz.173.

Bij de bestudering van het leven van de eerste gemeente stuitte ik op een mij onbekend geschrift: de leer der apostelen, kortweg 'de leer', of de Didache genoemd. Deze 'leer' komt in de bijbel zoals wij die hebben niet voor, maar zij werd in de tijd dat het Nieuwe Testament 'in wording' was door veel christenen en bijvoorbeeld Clemens (Bisschop) van Alexandrië wel als 'schrift' ofwel deel van de bijbel erkend.

De Didache is een oud geschrift dat wordt gedateerd rond de eerste eeuw. Wanneer aan het eind van de vierde eeuw de lijst met canonieke en apocriefe boeken wordt vastgesteld, zit de Didache daar niet bij. De Didache raakt vervolgens in de vergetelheid en verdwijnt zelfs volledig uit de geschiedenis.

Pas in 1873 wordt er in Constantinopel (Istanbul, Turkije) een oud geschrift gevonden dat dateert uit 1056, waarin de Didache opnieuw wordt aangetroffen. Tien jaar later, in 1883, wordt de Didache weer uitgegeven, maar blijft hierna een relatief onbekend geschrift. Vanwege zijn ouderdom en authenticiteit verdient dit waardevolle geschrift het om opnieuw onder de aandacht te worden gebracht.

STAD OP EEN BERG

ISBN 9789082186925

9 789082 186925 >